

U okviru IPA Programa prekogranične saradnje Rumunija - Republika Srbija, 08. aprila 2016. godine, otpočeo je sa realizacijom projekat pod nazivom „Zajedničko upravljanje rizicima od poplava” (eng. Joint Management of Flood Risks).

Projekat realizuju „Regionalni centar za društveno - ekonomski razvoj - Banat” iz Zrenjanina, kao nosilac projekta i „Međuopštinska razvojna asocijacija za upravljanje vanrednim situacijama - ADIVEST” iz Temišvara.

Projekat je razvijen kao odgovor na činjenicu da je teritorija Banata prethodnih godina često bivala izložena poplavama, kako usled visokog vodostaja reka, tako i usled visokog nivoa podzemnih voda, što je za posledicu imalo velike štete koje bi mogле biti sprečene samo brzom i efikasnom intervencijom.

Cilj projekta je unapređenje nivoa bezbednosti stanovnika u pograničnom području u pogledu rizika od poplava, odnosno razvoj integrisanog prekograničnog sistema za upravljanje i prevenciju poplava koji će unaprediti kapacitete i pripremljenost nadležnih organa lokalnih samouprava u Banatu i okrugu Timiš.

Da bismo postigli navedeni cilj, predviđen je niz zajedničkih aktivnosti kojima će se:

- uspostaviti zajedničke prekogranične upravljačke strukture i timovi za reagovanje u vanrednim situacijama;
- povećati kompetencije u oblasti procene rizika i pripremljenosti lokalnih zajednica za vanredne situacije;
- poboljšati tehnička opremljenost za reagovanje u vanrednim situacijama;
- identifikovati i ilustrovati područja značajnog rizika od poplava;
- usvojiti plan za zajedničko upravljanje rizicima od poplava koji će se fokusirati na smanjenje potencijalnih negativnih posledica poplava po ljudsko zdravlje, životnu sredinu, kulturno nasleđe i privrednu aktivnost, ali i obuhvatiti sve faze ciklusa upravljanja rizikom od poplava;
- podići svest stanovništva.

Ulažemo u našu budućnost!

IPA program prekogranične saradnje Rumunija - Republika Srbija je finansiran od strane Evropske unije u okviru instrumenta za predrustupnu pomoć (IPA) sufinansiran od strane država učesnica programa.

Ime projekta: Zajedničko upravljanje rizicima od poplava (Cod MIS-ETC: 1283)

Urednik: Međuopštinska Razvojna Asocijacija Za Upravljanje Vanrednim Situacijama - ADIVEST
Datum objavljanja: Decembar 2016

Sadržaj ovog materijala ne predstavlja zvanični stav Evropske unije.

U slučaju pritužbi, kontaktirajte nas slanjem e-maila na adresu: romania-serbia@mdrap.ro

www.romania-serbia.net

ZAJEDNIČKO UPRAVLJANJE RIZICIMA OD POPLAVA

Zajedno protiv poplava!

PROGRAM
PREKOGRAĐIČNE
SARADNJE
Rumunija - Srbija
Zajedničke granice. Zajednička rešenja.

POPLAVE

Poplave su česte elementarne nepogode i procenjuje se da one čine oko 40% svih prirodnih katastrofa u svetu – one mogu biti lokalnih razmera – ukoliko pogađaju naselje ili manje zajednice, ili velikih razmera – ukoliko pogađaju čitave slivove reka i veći broj opština.

Trajanje procesa poplava varira od slučaja do slučaja. Poplave u ravnicaškim oblastima razvijaju se sporo, u toku nekoliko dana, za razliku od bujica koje se razvijaju brzo, ponekad i bez vidljivih znakova. Bujice su definisane kao vodotoci sa relativno visokim nagibom ($>2\%$), sa promenljivim količinama vode i nesrazmerno velikim količinama vode u koritu i suspendovanog nanosa u odnosu na protok. Osnovni oblik ovog procesa obilnog potonuća erozije, je skladištenje obilnog bujičnog nanosa. Takve poplave moguće bi da formiraju opasan i destruktivan poplavni talasa koji nosi blato, kamenje, grane i otpad. Poplava se javlja kada reka probije svoje obale i voda se raspe po plavnoj ravnici. Poplava ima tendenciju da bude izazvana jakom kišom. Poplave mogu nastati zbog rupture i izlivanja preko brane usled prekomernog protoka vode – što dovodi do poplava sličnih bujici, ali u mnogo široj i katastrofalnoj meri. Poplave mogu da se dese svuda. Čak i vrlo male klisure, reke, kanali za odvođenje kiše ili kanai koji deluju bezazleno, mogu izazvati poplave velikih razmera.

Poplave imaju veliki uticaj na živote ljudi, posebno u slučaju naseljenog poplavljenog područja. Poplave mogu da izazovu značajnu materijalnu štetu na stambenim i poslovnim objektima, kao i na infrastrukturni, ali isto tako mogu imati negativan uticaj na fizičko i mentalno zdravlje, kao na druge aspekte društvenog života. Shodno tome, izuzetno je važno biti dobro pripremljen za poplave i znati šta se treba prvo uraditi, za vreme i posle njihovog nastanka.

ZAJEDNIČKO UPRAVLJANJE RIZICIMA OD POPLAVA

Projekat "Zajedničko upravljanje rizicima od poplava" počeo je sa realizacijom u aprilu 2016. godine, sa ciljem povećanja bezbednosti u vezi sa rizicima od poplava za stanovnike Banata duž rumunsko-srpske granice i sa specifičnim ciljevima za razvoj integrisanog prekograničnog sistema za sprečavanje i upravljanje poplavama kako bi se poboljšala spremnost lokalnih vlasti u severnom, srednjem i Južnom Banatu i u okrugu Timis. Projekat se realizuje u okviru IPA Programa prekogranične saradnje Rumunija Republika Srbija i suočava se sa značajnim zajedničkim izazovima u oblasti životne sredine, kao i u specifičnim aspektima lokalne / regionalne spremnosti u pogledu prekograničnih vanrednih situacija.

Projekat okuplja 2 partnera: Regionalni Centar za društveno-ekonomski razvoj – Banat, Zrenjanin, Republika Srbija, kao vodećeg partnera i Međuopštinsku razvojnu asocijaciju za upravljanje vanrednim situacijama – ADIVEST, Temišvar, Rumunija, kao partnera, koji obezbeđuju dobro razumevanje lokalnih i regionalnih okolnosti i učesnika u Banatu, naročito gradova/opština, ali i iskustvo u prikupljanju podataka, analizi i obradi, kao i rešavanju socio-ekonomske problematike na regionalnom nivou.

Vlasti u Srbiji i Rumuniji su uspostavile organizacije i strukture na lokalnom, okružnom nivou za upravljanje vanrednim situacijama, koje nailaze na zajedničke ili slične probleme koji se mogu sažeti kao: jednostrane akcije, nedostatak zajedničkog planiranja aktivnosti, ograničena sredstva za nabavku neophodne opreme, nedostatak kompetentnih lica angažovanih u specijalizovanim strukturama u oblasti upravljanja vanrednim situacijama, procene ugroženosti, pripravnosti, itd. kao i teškoće da uključe zajednicu u pripremu i reagovanje na pojavu vanrednih situacija.

Kao odgovor na ovaj niz problema, projekat sprovodi sistematski pristup njihovom rešavanju, uz koristi za jednu ili više ciljnih grupa, i shodno tome sprovodi niz aktivnosti kako bi se ispunili postavljeni rezultati projekta koji obuhvataju: organizaciju rešenja (R1 i R4), rešenja ljudskih resursa (R2), opremu (R3) i informatičkih rešenja (R4 i R5):

1. Uspostavljene zajedničke upravljačke strukture;
2. Povećanje kompetencija u proceni rizika i pripravnosti u vanrednim situacijama od poplava za 60 praktičara i 30 lidera zajednice;
3. Poboljšana tehnička opremljenost lokalnih timova, uzimajući u obzir optimizaciju resursa;
4. Zajednički planovi upravljanja rizikom od poplava;
5. Podignuta svesti stanovništva.

USPOSTAVLJENE ZAJEDNIČKE UPRAVLJAČKE STRUKTURE

Najčešće vanredne situacije sa obe strane granice su uzrokovane poplavama ili visokim podzemnim vodama. Ovaj problem se može rešiti samo zajedničkim akcijama, a krajnje je prioritetno obezbediti pripremu i uspostaviti sisteme koji su unapređeni kako bi se mogle zaštитiti lokalne oblasti i zajednice. Projektom je obezbeđen zajednički pristup u slučaju upravljanja rizikom od poplava i zajedničke upravljačke strukture, kao prvi korak u uspostavljanju održive saradnje. Za tu svrhu, u okviru projekta uspostavljena su dva Zajednička prekogranična tela:

Zajednički Komitet (ZK) - predstavlja ciljnu grupu 1 projekta, koja okuplja predstavnike lokalne uprave na visokim rukovodećim nivoima - donosioci odluka. Njihova uloga je veoma važna za sve korake u "ciklusu poplava" i projekat identificuje i uzima u obzir njihove specifične potrebe – potreba za povećanjem bezbednosti. Zajednički Komitet formiran je od deset članova iz Rumunije i Srbije koji su se sastali 10 puta tokom realizacije projekta, a kao zajedničko upravljačko telo su u mnogim aspektima doprineli uspešnoj realizaciji projekta.

Zajednički Tehnički Komitet (ZTK) predstavila ciljnu grupu 2 projekta – tehnički tim. Kao grupa stručnjaka za poplave, sa različitim profesionalnim iskustvom (vodoprivreda, vanredne situacije, civilno / hidro inženjerstvo, zaštita životne sredine, urbanizam, zdravstvo, itd), oni predstavljaju produženu ruku donosioca odluka, a pomažu projektnom timu i Zajedničkom Komitetu svojim znanjem i iskustvom iz različitih oblasti.

U skladu sa strogim kriterijumima selekcije, ZTK je uspostavljen od deset članova iz Rumunije i Srbije koji su odabrani u skladu svojom stručnošću i iskustvom – biografije. Održali su niz sastanaka o različitim temama, sa potrebom da kombinuju, podele i uvećaju svoju stručnost i daju podršku projektnom timu u realizaciji projekta. Zajednički tehnički odbor će biti odgovoran za tehničku koordinaciju svih budućih prekograničnih aktivnosti u vezi sa poplavama.

Start-up Seminar je okupio članove projektnog tima, kao i članove ZK i ZTK. Jedna od glavnih tema seminara odnosila se na zahteve EU direktiva u oblasti poplava, ali u isto vreme tokom seminara date su vredne informacije i doneti zaključci o situaciji na terenu u vezi sa vanrednim situacijama, kao i glavne oblasti za unapređenje znanja i veština u vezi sa poplavama. Ministar za državnu upravu i lokalnu samoupravu Republike Srbije, g-đa Kori Udovočki je posetila ovaj događaj i istakla značaj ovog projekta za čitav region, ali i za celu teritoriju Republike Srbije.

POVEĆANJE KOMPETENCIJA U PROCENI RIZIKA I PRIPRAVNOSTI U VANREDNIM SITUACIJAMA OD POPLAVA ZA 60 PRAKTIČARA I 30 LIDERА ZAJEDNICE

U skladu sa zakonskim propisima i standardima Evropske unije i obe partnerske zemlje, od velikog značaja je obrazovanje i obuka svih lica koja se bave zaštitom i spasavanjem u slučaju vanrednih situacija, jer ljudi sa boljim znanjem i pravim stavom su više skloni da sprovode mere zaštite.

Obe zemlje imaju strukture i praktičare koji deluju u slučajevima prevencije, pripravnosti i reagovanja na pojavu poplava. Oni predstavljaju ciljnu grupu 3 (60 članova) i u hitnim slučajevima oni su zaduženi za organizovanje zaštite građana i imovine. Njima je potrebno znanje o celom "ciklusu poplava" (prevencija, zaštita, spremnost, reagovanje u vanrednim situacijama i oporavak), najboljim praksama u radu u većem timu i razmeni dobre prakse. Sa druge strane, projekat ima za cilj da obezbedi sigurnost za sve stanovnike Banata i obuhvata 30 lidera zajednice kao ciljne grupe 4. Oni su "produžena ruka" štabova za vanredne situacije i moraju biti svesni visoko rizičnih okolnosti, mera pripravnosti, kako da mobilisu zajednicu u slučaju opasnosti i da znaju kako da budu veza između vlasti, stručnjaka i njihovih saradnika u zajednicama.

ANALIZA POTREBA ZA TRENINZIMA (APT)

Implementaciji treninga prethodila je APT, koja je pokazala jaz između postojećih i neophodnih kompetencija (znanja, veština i stavova). APT je pokazala sistematski pristup u smislu gde treba da se održe, koje su potrebe ciljne grupe, koje su trenutne kompetencije, koje su najadekvatnije trening metode, definisala je module i teme, uzimajući u obzir efikasnost obuka.

APT je sprovedena u periodu maj-jun 2016. godine, prema jedinstvenoj metodologiji za intervjuje i zajedničkim upitnikom, a sprovedena je na reprezentativnom uzorku od 60 upitnika prikupljenih od ciljnih grupa sa obe strane granice. Na osnovu APT i ukrštanja dobijenih rezultata sa postojećim informacijama, kao i preporukama ZTK, predloženi su sledeći moduli:

Trening za za vanredne strukture:

- Modul 1: Procena rizika
- Modul 2: Prevencija
- Modul 3: Pripravnost

Trening za lidere zajednice:

- Modul 1: Okolnosti visokog rizika
- Modul 2. Mere pripravnosti
- Modul 3. Kako mobilisati zajednicu u slučaju vanrednih situacija.

TRENINZI

Glavni moto predavanja bila je prevencija, a treninzi su imali za cilj da obuče predstavnike lokalne samouprave, članove štabova za vanredne situacije, stručne operativne timove, lidera zajednice, komesare civilne zaštite, ovlašćene i obučene predstavnike pravnih lica za zaštitu i spašavanje.

U Srbiji je održano ukupno 27 dana treninga (devet modula po tri dana) za članove vanrednih struktura. Treninzi su održani u administrativnim centrima u sva tri banatska okruga u Zrenjaninu, Pančevu i Kikindi, a prisustvovalo je ukupno 79 učesnika. Isto tako, u Srbiji je održano 9 dana obuke za lidere zajednice (tri modula po tri dana) u Zrenjaninu, a prisustvovao je ukupno 31 učesnik.

Rezultati treninga postignuti na rumunskoj strani:

- 50 materijala za obuku formulisano, odštampano, distribuirano i spremano da se dalje koristiti i arhivira.
 - Odgovarajući trening za vanredne strukture razvijen i implementiran u Temišvaru – razvijen paket treninga, 32 polaznika x 3 modula od po 3 dana svaki (9 dana obuke / osobi)
 - Odgovarajući trening za lidere zajednice razvijen i implementirana u Gataia - razvijen paket treninga, 15 polaznika x 3 modula od po 3 dana svaki (9 dana obuke / osobi).

OKRUGLI STOLOVI

Okrugli stolovi – sa ciljem razmene iskustava između polaznika sa obe strane granice, posle svakog trening modula organizovani su zajednički okrugli stolovi, koji se odnose na primenu stečenih znanja u praksi, predstavljenih od strane polaznika. Debata na Okruglim stolovima pratila je module i teme u okviru svakog od njih, a učesnici su identifikovali najvažnije izazove kada je u pitanju upravljanje rizikom od poplava, kao i zajednička pitanja koja se odnose prevenциju i reagovanje.

Ukupno je održano 6 okruglih stolova na različitim lokacijama u Rumuniji i Srbiji, sa velikim brojem učesnika na obe strane. Zaključci sa okruglih stolova predstavljaju dragocen izvor informacija za buduću prekograničnu saradnju, kao i za formulisanje budućih zajedničkih aktivnosti u oblasti upravljanja vanrednim situacijama.

POBOLJŠANA TEHNIČKA OPREMLJENOST ZA LOKALNE TIMOVE, UZIMAJUĆI U OBZIR OPTIMIZACIJU RESURSA

Teritorija Banata je u prethodnim godinama često bivala izložena poplavama, kako zbog visokog nivoa reka, tako i zbog visokog nivoa podzemnih voda, što je za posledicu imalo velike štete koje bi mogle biti sprečene samo brzom i efikasnom intervencijom. Kako je još uvek u pripremnoj fazi projekta kao najveći problem identifikovan nedostatak neophodne opreme za kvalitetno i pravovremeno reagovanje u vanrednim situacijama, najveći deo sredstava utrošeno je na poboljšanje tehničke opremljenosti za reagovanje u vanrednim situacijama.

U okviru projekta kupljena je sledeća oprema: 3 terenska vozila, 2 višenamenska vozila vanredne situacije, 4 terenska vozila, 4 mobilna agregata, 16 mobilnih pumpi, 1400m samousisnih cevi, 6 čamaca za spasavanje, 80 individualnih kompleta opreme za lica angažovana u zaštiti i spašavanju, 500m mobilnebrane, 300m modularnebrane i druga specifična oprema.

Sa najsavremenijom opremom, Rumunski i Srpski Banat postao je jedan od najopremljenijih regiona za reagovanje u vanrednim situacijama i radu na njihovoj prevenciji.

Oprema je distribuirana krajnjim korisnicima, gradovima i sprecijalizovanim interventnim jedinicama, gde je obraćena pažnja na optimizaciju resursa – komplementarna oprema za zajedničke aktivnosti u sprečavanju poplava, zaštiti i aktivnostima koje se bave posledicama poplava.

Projektni partneri su zvanični vlasnici opreme a distribucija je određena od strane Zajedničkog Komiteta uz konsultacije sa Zajedničkim Tehničkim Komitetom.

ZAJEDNIČKI PLANOVI UPRAVLJANJA RIZICIMA OD POPLAVA

Prema Direktivi 2007/60 / EC o proceni i upravljanju rizicima od poplava, predloženoj od strane Evropske komisije (EK) 18. januara 2006. godine – stupila na snagu 26. novembra 2007. godine, zaključeno je da se poplave ne mogu spriječiti, ali određene ljudske aktivnosti i klimatske promene doprinose povećanju verovatnoće i negativnih uticaja na poplave. Direktiva zahteva od zemalja članica da usklade svoje prakse upravljanja rizikom od poplava u zajedničkim slivovima, uključujući i treće zemlje, i uzdržavanje od bilo kakvih mera kojima bi se povećao rizik od poplava u susednim zemljama. Prema Direktivi sve zemlje članice trebalo bi da imaju Preliminarnu procenu rizika do 2011. godine, Mape rizika od poplava do 2013. godine, i Planove upravljanja rizicima od poplava do 2015. godine.

U 2010. godini, EK je usvojila Vodič za procenu i mapiranje za upravljanje vanrednim situacijama, koji je prvenstveno namenjen državnim organima i drugim zainteresovanim stranama kako bi se stvorila nacionalna platforma za procenu rizika. Glavni cilj je usvajanje konzistentne politike za upravljanje rizicima na nacionalnom nivou i među državama članicama u oblasti prevencije, planiranja i pripravnosti u prirodnim katastrofama ili nesrećama izazvanih od strane ljudi.

U skladu sa predhodno navedenim, kroz projekat smo uspeli da identifikujemo i ilustrujemo područja značajnog rizika od poplava i da usvojimo zajednički plan upravljanja rizicima od poplava. Zajedničke metodologije i modeli su definisani i implementirani za procenu rizika od poplava, mapiranje i planiranje, sa posebnim osvrtom na rizičnu infrastrukturu kao što su elektrane i infrastrukture za snabdevanje.

Dokumenti koji su razvijeni su sledeći:

- **Preliminarna procena rizika od poplava (PPRP)** – koristi se kao skrining na visokom nivou, kako bi se identifikovale oblasti koje treba detaljnije uzeti u obzir kroz mapiranje i potencijalno pripremiti planove upravljanja rizicima od poplava – verovatnoća i posledice poplava. Pod procenom Preliminarnog rizika od poplava, dva dokumenta su pripremljena;
 - **Izveštaj Preliminarne procene** – obezbeđuje visok nivo pregleda značajnih rizika od poplava, na osnovu lako izvodljive i dostupne informacije, opisujući verovatnoću i štetne posledice poplava u prošlosti i u budućnosti;
 - **Indikativne mape rizičnih oblasti od poplava** – na osnovu skupa podataka sa nacionalnog nivoa.

Mape rizika opasnosti od poplava – sa svrhom geografske identifikacije i ilustracije oblasti na različitim nivoima rizika opasnosti od poplava.

Pokazuju potencijalne negativne posledice povezane sa različitim scenarijima poplava, uključujući informacije o potencijalnim izvorima zagadenosti prirode kao posledice poplava.

Za razvoj mapa upotrebljene su Smernice dobre prakse za mapiranje rizika - EC EXCIMAP i one pokrivaju geografske oblasti koje bi mogle biti poplavljene prema različitim verovatnocama/scenarijima.

Plan upravljanja rizikom od poplava - razvijen je na banatskom pod slivnom nivou kako bi se smanjilo i upravljalo rizicima od poplava identifikovanim kao neophodni u PPPR. Plan uzima u obzir smanjenje potencijalnih negativnih posledica poplava po ljudsko zdravlje, životnu sredinu, kulturno nasleđe i privrednu aktivnost. Plan takođe uzima u obzir i posebne karakteristike područja koje obuhvata i obezbeđuje prilagođena rešenja u skladu sa potrebama i prioritetima tih područja. On se bavi svim fazama ciklusa upravljanja rizikom od poplava, ali se posebno fokusira na:

- Prevenciju (sprečavanje štete prouzrokovane poplavama izbegavanjem izgradnje kuća i industrije u sadašnjim i budućim područjima sklonim poplavama ili usvajanjem budućeg razvoja rizika od poplava);
- Zaštita (preduzimanjem mera za smanjenje verovatnoće od poplava i / ili uticaja poplava na određenoj lokaciji, kao što je obnavljanje ravnice i močvara od poplava);
- Pripravnost (davanje uputstava javnosti o tome šta raditi u slučaju poplava).

Plan upravljanja rizicima od poplava je usvojen od strane Zajedničkog Komiteta projekta, a dogovoren od strane svih zainteresovanih strana sa obe strane granice, što garantuje njegovu primenu od strane svih relevantnih institucija u budućnosti.

PODIGNURA SVEST STANOVNJIŠTVA

Učešćem građana i njihovo uključivanje u proces planiranja i upravljanja rizicima od poplava je veoma važno.

Projekat je obezbedio informacije o efektima poplava, prevenciji i meraima zaštite na pojedinačnom nivou ili nivou zajednice, a ove aktivnosti će pomocći u podizanju svesti stanovništva sa obe strane granice. Da bi se došlo do većeg broja predstavnika ciljnih grupa, razvijen je Plan komunikacije za internu komunikaciju, kao i eksternu komunikaciju sa stanovništvom.

Kako bi se postigli ovi rezultati, realizovane je niz aktivnosti kako bi se podigla svest o poplavama:

Web sajt projekta www.floodrisks.rs – dizajniran tako da informiše građane o projektu, kao i o tome šta oni mogu učiniti pre, za vreme i posle poplava;

Brošura za unapređenje uključivanja lokalnih zajednica u slučaju poplave – trojezična brošura „Šta građani mogu uraditi pre, za vreme i posle poplave”, pripremljena od strane trenera za lidera zajednice u Srbiji i štampana u 500 primeraka, predstavlja vodič za lidera zajednice i građane.

Javni sastanci – 20 javnih skupova koji su organizovani u Rumuniji i Srbiji, uz prisustvo velikog broja predstavnika lokalnih zajednica, sa ciljem da se predstave lokalni planovi za zaštitu od poplava i procedure upozorenje građana;

Medijska kampanja – Odnosi sa javnošću i širenje informacija obuhvatili su medijske kampanje u Srbiji i Rumuniji, u okviru kojih je emitovano 6 saopštenja za javnost i održano 6 konferencija za štampu tokom projekta. Očekivano veliko interesovanje medija za ovaj projekat i njegove aktivnosti, rezultiralo je velikim brojem objavljenih izveštaja u nacionalnim, regionalnim i lokalnom elektronskim (TV, radio, internet) i štampanim medijima.

Materijali za prezentaciju – dvojezični alati / materijali za odnose sa javnošću i širenje informacija, razvijeni i dizajnirani u skladu sa potrebama ciljnih grupa (flajeri, roll-up, fascikle i završne brošure);

Završna konferencija – okupila je specijaliste, javne službenike, NVO i zainteresovane strane koji su zajedno razvili skalabilni sistem upravljanja rizikom od poplava za Banatski podsliv.

